תיקוני עירובין

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות
המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 156
טבת תשע"ח

האחראים המסורים שחזרו לביתם רטובים

יום שישי האחרון, היה יום קשה במלאכת העירובים, בעקבות הסערה שפקדה את הארץ. בשעה שאנחנו מיהרנו הביתה, והיבטנו מתוך הבית החם, על הרוחות החזקות, והגשמים הרבים שיורדים ללא הפסקה, עשרות אברכים יקרים שנושאים בעול הציבור, להכשיר את העירובים ולהתיר את הטלטול בשבת קודש, יצאו במסירות עצומה אל תוך המים והרוחות, כדי להגיע לכל הגבולות המקיפים את העיר והשכונה, לראות שהעמודים והחוטים והגדרות נשארו שלמים, לקשור את החוטים שנקרעו, לחבר את הלחיים שנהרסו, ולהשלים את הגדרות שנפלו. במצב כזה הבדיקה והתיקון דורשים מאמץ ומסירות, שרק יהודי עם יראת שמים יכול להגיע לכך. לעבור בתוך זרמי המים שברחובות, לדרוך בביצות שנוצרו בשטחים שאינם מרוצפים, ובכל תיקון לעמוד דקות ארוכות תחת מטר הגשמים. אי אפשר להחזיק מטריה, ואי אפשר לחכות שהגשם ייפסק בעוד שעה, הרי שבת מתקרבת וחייבים להשלים את כל הבדיקה. מכמה וכמה מקומות יצא לנו לשמוע מהאחראים או מבני ביתם, כיצד הם חזרו לאחר התיקון, ספוגים במים ורטובים כל בגדיהם, שמחים ומאושרים על הזכות שנפלה בחלקם, לזכות את כל השכונה בשמירת שבת כהלכה.

לא כל אדם מסוגל לכך, זה כח מיוחד שניתן משמים לאחראים, שנשא ליבם אותם למסור את עצמם למען הכלל. ואנחנו מן הצד סמוכים ובטוחים שכל העירוב במצב טוב, יודעים או לא יודעים מעט מגודל ההשקעה והמאמץ, הקושי וההוצאות שהאחראים עושים עבורנו.

יש לציין שניכרת התקדמות רבה, גם בענין הנשיאה בעול עם האחראים, והיו הרבה אברכים שנגשו בשבת זו לאחראים במקומות שונים, וציינו לשבח את התמסרותם ביום שישי זה, בנוסף להתמסרות בשבוע רגיל שגם זה לא פשוט. שיתוף הפעולה בין התושבים והאחראים, הוא דבר מתבקש ופשוט, והוא גם מועיל ביותר לכשרות העירוב, כשהאחראי יודע שיש ביקוש להשקעה הגדולה שלו.

פרק מהסייעתא דשמיא בתיקון העירובים

במקביל לקושי המיוחד שהאחראים התמודדו מולו, ניגש אחד האחראים על עירוב שכונתי בקצה העיר בני ברק, וביקש שנגלה גם פרק בסייעתא דשמיא המיוחדת שמלווה את העוסקים בעירוב. דבר ראשון רואים שכמות התיקונים שיש מידי שבוע, ניתנת לפי מידת היכולת של האחראי, בשבוע אחד היו לו כמה לחיים לתקן, במקומות שונים בעירוב, והיה צריך להשקיע כמה שעות ביום שישי, כדי להתגבר על כל הבעיות. בשבוע שלאחר מכן היה צריך להיות ביום שישי בבית החולים עם אחד מילדיו, ובאותו שבוע הבדיקה נעשתה ע"י שותפו, ולא היה שום תיקון. כיון שהוא לא היה יכול להגיע לתקן, הקב"ה שמר שלא יהיה קלקול.

דבר שני הוא מציין, על חשיבות התפילה, בפרט בענין זה שהוא לצורך הכלל. ביום שישי האחרון, הוא קיבל טלפון בשעת הבוקר, על משאית ששפכה ערימת עפר גבוהה מתחת החוט. בענין זה ידוע שבעירובים השכונתיים מקפידים על כך מאוד, באופן שהערימה מגיעה לגובה י' טפחים והיא תל המתלקט, היא יוצרת מחיצה מתחת הפתח, ופוסלת את צורת הפתח. וגם במקרים שמדובר בערימה שעתידה להתפנות בזמן הקרוב, שמענו מאחד מוותיקי האחראים בבני ברק, ששאל את מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל על ערימת עפר שעשו קרוב ללחי, והשיב שבערימת עפר יש להקפיד אפילו אם יפנו אותה מיד אחרי שבת, (עי' סימן שנ"ח ס"ב ברמ"א). וכן הורה מרן הגר"נ קרליץ שיבדלח"ט. וזה שונה מחול שעומד בתוך שק או מכולה שהיא כלי. לכן האחראי הנ"ל ששמע על משאית שרוקנה את תכולתה תחת החוט, ידע מיד שמחכה לו עבודה שרק עם טרקטור הוא יכול לפנות אותה. אמנם הוא כבר עשה תיקון כזה כמה פעמים, אבל כל פעם זה פרוקט חדש, להשיג בעל טרקטור שיהיה מוכן לבוא ביום שישי.

האחראי יצא מביתו לאחר שסיים את סדר הלימוד שלו, והתפלל לה' שיזמין לו את בעל הטרקטור, כי הוא מוכרח לעשות את התיקון למען הכשרת העירוב למאות משפחות. האחראי אמר שהוא היה בטוח שה' יעזור לו, רק לא ידע עד כמה הוא יצטרך לטרוח. ואכן רק פנה אל הרחוב הסמוך, והנה טרקטור נוסע לפניו. הוא סימן לטרקטור לעצור, הבטיח לו תשלום יפה, והביא אותו אל המקום המדובר, והטרקטור יישר את השטח מיד. האחראי עמד כל הזמן להדריך אותו כמה צריך ליישר, ואיזה מקום מותר להשאיר ערימה. לאחר התיקון הוא חזר לביתו רטוב כולו, אבל ליבו שמח ומאושר, וסיפר לידידיו שפגש בדרכו, על המצוה שהצליח להכשיר את העירוב, ועל הסייעתא דשמיא שליוותה אותו.

קשירת החוט בעמוד שראשו נשבר, והלביש עליו בקבוק

מבין השאלות שהגיעו למענה ההלכתי של מוקד העירוב בשבוע שעבר, היתה שאלה חדשה ומקורית, שגם רבני העירובים המכריעים בשאלות המתחדשות נהנו ממנה. באחד הישובים ליד טבריה, יש רב מסור מאוד לכל הנושאים ההלכתיים, וביניהם לנושא העירוב, ופעמים רבות מתייעץ עם מוקד העירוב, והזמין את המוקד לבדוק את העירוב, וכן השקיע בשנים האחרונות הרבה מאוד כדי לקדם את כשרות העירוב בישוב. ובין הדברים שעשה, שהוסיפו כשלושים עמודים להקיף את השדות שבישוב, שלא יאסרו את העירוב מדין קרפף יותר מבית סאתיים (ראה לקמן בגליון זה).

בקבוק בראש העמוד, והחוט עובר בתוכו

בשבוע האחרון הרב שם לב לתיקון שהאחראי עשה בעירוב, והתעורר לו ספק בכשרותו. היה מקום שהחוט נקרע, והאחראי שבא לתקן את החוט גילה שראש העמוד נשבר, ואין אפשרות לקשור את החוט מעל גביו. והאחראי פתר את הבעיה בצורה מקורית ביותר. הוא לקח בקבוק שתיה מפלסטיק, חתך אותו לשנים, והלביש את החצי התחתון על ראש העמוד. בתוך הבקבוק הוא עשה בקלות חור קטן, והשחיל את החוט בתוכו, וקשר אותו. הרב שהבחין בשינוי בראש העמוד, התבונן בו והחל להסתפק בכשרותו, כיון שיתכן שבצורה כזו נחשב שהחוט אינו ישוב מעל העמוד, אלא בתוך העמוד.

בגדר הדין של חוט שעובר בתוך העמוד

והנה בדין חוט שעובר בתוך העמוד, מקובל לדמות אותו למחלוקת המשנ"ב והחזו"א בחוט שיושב בחקיקה בראש העמוד, כעין עמודי עץ של סוכה או פרגולה, המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) כתב שהפמ"ג מסתפק בזה ומצדד להחמיר, כיון שהעמודים ממשיכים כלפי מעלה בשני צידי החוט שמונח בחקק, יוצא שהחוט אינו מעל גבי ראש העמוד, אלא באמצע העמוד. והחזו"א (סי' ע"א סק"ט) חולק ואומר שכיון שאין לצידי העמוד משמעות הלכתית, אמרינן דל מהכא את החלק העליון, וכיון שהחוט יושב מעל עמוד בשיעור כדין, הרי הוא כשר לצורת הפתח. ורגילים לומר שלפי החזו"א הוא הדין בחוט שנמצא בתוך חור שבעמוד, שיש להכשירו ע"פ סברה זו, כיון שהוא יושב על גבי החלק התחתון של העמוד, שיש בו שיעור כדין, ואינו מן הצד.

לפ"ז במקרה הנ"ל, שעשה חור בבקבוק, והשחיל את החוט בתוכו, לפי החזו"א זה כשר, ולפי המשנ"ב הוא פסול, וא"כ צריך לתקן אותו.

אבל יש מקום לדון שגם לפי המשנ"ב זה כשר, כיון שהבקבוק אינו חלק מהעמוד, אלא רק דבר חיצוני שנועד להחזיק את החוט, וא"כ החוט יושב מעל כל העמוד. יסוד הנידון הוא ע"פ דברי המשנ"ב שם, שהוסיף לפ"ז איך מותר לקשור את החוט למסמר בראש העמוד, הרי קושרים אותו סביב למסמר, דהיינו מן הצד. וכתב המשנ"ב וז"ל, אם נועץ מסמר בראש הקנה וקושר בו החבל, שפיר דמי, דהא מונח מלמעלה נגד הקנה עכ"ל. ובביאור דבריו אפשר לומר בשני אופנים. א. המסמר אינו כהמשך של העמוד, ושונה מהמקרה של עמוד שנחקק, כיון שניכר שהוא רק לתפוס את החוט, וממילא החוט יושב מלמעלה של הקנה, דהיינו העמוד. ב. כיון שהמסמר אינו בקצה העמוד, אלא מעט פנימה קרוב למרכז העמוד, א"כ ניתן להחשיב את המקום שהחט יוצא מהעמוד כעמוד בפני עצמו, ושם החוט נמצא מעל כל העמוד. וזה שונה מחקיקה, שגם בקצה כשהחוט יוצא, עדיין העמוד ממשיך בצדדיו. ולפ"ז נראה לכאורה לנידון הנ"ל בבקבוק שיושב על העמוד, שלפי ההסבר הראשון, י"ל שניכר שהבקבוק אינו חלק מהעמוד. משא"כ לפי ההסבר השני, הרי הבקבוק ישוב מעל כל העמוד.

העברנו את השאלה לאחד מרבני העירובים, ולאחר שעיין בדבר, אמר שיש לצדד לאסור לפי המשנ"ב, מפני שהבקבוק מכסה את העמוד, ואם לא נאמר שהוא כחלק מהעמוד, הרי הוא דבר המפסיק בין החוט לעמוד. על כרחך שהוא כחלק מהעמוד, וא"כ יש להחשיבו כחוט שעובר בתוך חור שבעמוד. ויש לתקנו כדי להכשירו גם לדעת הפמ"ג והמשנ"ב.

לסיום המעשה, הרב פנה לבודק עוד לפני שהוכרע הנידון, ודרש ממנו שכל שינוי שעושה יודיע לרב שיבוא לראות, כי גם מה שלא נראה לו דבר עקרוני, יתכן שבהלכה הוא נושא חשוב ומשמעותי.

אחראים בישובים שמשנים לפי תומם

יש לציין שהמקרים האלו, ובדומה להם לצערנו מצויים בישובים, שבמקרה כזה האחראי קושר את החוט מסביב לעמוד, ואינו יודע שבשינוי הקטן הזה הוא מותיר את כל הישוב בעירוב פסול לכל הדעות, כפי שכותב שו"ע (סי' שס"ב סי"א) "אם חיבר את הקנה העליון (החוט), לשני הקנים (העמודים) או לאחד מהן מן הצד, לא מהני". הדברים האלו מתרחשים במקומות רבים שמוסרים את המלאכה לאדם שלא למד את ההלכות, ומלמדים אותו רק שישמור שכל החוטים שלמים, ואם חוט יקרע שיקשור אותו. וחושבים שזה מספיק. וכיון שזה כל ידיעותיו, הוא מסוגל לקשור חוט שנקרע מן הצד, ולא לדעת שיש בעיה בדבר. במצב כזה כל אנשי הישוב בטוחים שיש עירוב טוב, שהרי האחראי קושר את כל החוטים, וכל המתארחים בישוב מבררים אצל המשכיר ושומעים שיש עירוב מפוקח ונבדק. ובאמת אין עירוב כלל, וכל טלטול בשבת קודש הוא איסור גמור רח"ל.

באחד הישובים ליד קרית גת, עברנו עם הרב לבדוק את העירוב, הרב היה סמוך ובטוח שכל העירוב כשר לחלוטין, אבל הגענו למקום אחד שהחוט היה קשור מן הצד. הרב נדהם והצטער, וקרא מיד לבודק שיבוא למקום. הבודק הגיע והרב שאל אותו בעדינות, מדוע קשר את החוט מהצד של העמוד. והבודק אמר בפשטות ובתמימות, כי ראש העמוד נשבר ולא שייך לקשור את החוט מעל העמוד, והייתי חייב לקשור מהצד כדי שלא ישאר חוט קרוע. אמר לו הרב, מכאן ולהבא אם אתה משנה משהו, תקרא לי לראות, כי בהלכה יש צורות איך לקשור את החוט. הרב נזהר מלומר לו את חומרת הענין, כדי לא לפגוע בו, אבל בעצם זה כמו שהחוט נשאר קרוע, ועוד יותר גרוע, כי אם החוט קרוע יודעים שאין עירוב, ויבואו לתקנו, ואם החוט קשור מהצד, לא יודעים שהוא פסול, ולא יבואו לתקנו תקופה ארוכה ח"ו.

שיעורי המחשת הלכות עירובין ברחבי הארץ

במסגרת הפעילות להחדרת לימוד נושא העירוב, יסודות הדינים והמחשתם בהדגמה מהמציאות המצויה בזמנינו, נמשכים השיעורים ברחבי הארץ, ע"י הזמנות של המארגנים במסגרות רבות ומגוונות. בשבוע האחרון נשלמה הסידרה של שלושת השיעורים, שנמסרו במוצאי שבתות בבני ברק בשכונת "משכנות יעקב", כמו"כ נמסר שיעור לילדים במסגרת שיעורי משניות של חבורת "מבקשי תורה" בשכונת נאות יוסף בבני ברק.

במוצאי שבת פרשת וארא, יימסר בעז"ה בעיר אלעד, ובשבועות הקרובים בירושלים המעונינים לארגן שיעור בשכונתם, נא ליצור קשר בטל' 054-8483320.

באחד מהת"ת שנמסרו שיעורים לילדים שלמדו מסכת עירובין, המלמד עשה לילדים המחשה יפה בהתאם לגילם, של חישוב גודל הקרפף. במשנה (עירובין פרק ב' משנה ה') כתוב ששיעור קרפף דהיינו מקום שאינו מוקף לצורך שימוש הדיירים, שנאסר ככרמלית, אם הוא גדול יותר מבית סאתיים, שהם שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, נאסר לטלטל בו. שיעור זה נלמד מחצר המשכן שהיה בגודל 100X50 אמות. ורבינו עובדיה מברטנורה מאריך לבאר איך עושים את החשבון שמצורת מלבן של 100X50, יוצא מרובע של 70.6X70.6. המלמד בכיתה רצה להמחיש להם את החשבון, והביא חלקי משחק הנקרא "קליקס", בצבעים שונים, והראה להם את החשבון ע"פ דברי הרע"ב.

מלמד בחידר שהדגים חישוב הקרפף בחלקי "קליקס"

בחודש האחרון יצא לאור משניות עירובין מצוירות ע"י הרב יונתן גרשטיין שליט"א, הידוע בציוריו הנפלאים להמחיש את הלימדו בצורה ברורה ומעניינת. מוקד העירוב זכה להית שותף במצווה, וממליץ לקנות את הספר הזה לכל משפחה.

הבעיה המצויה ביישובים בנושא הקרפף

נושא הקרפף תופס מקום חשוב מאוד, בהכשרת העירובים ברמת הכשרות הראויה. משום שבעירובים הכלליים עושים היקף גדול בשביל להקיף את כל העיר או הישוב, וממילא נכללים בעירוב הרבה שטחים גדולים שאינם מיועדים לשימוש. א. יש מקומות שמדובר בשדה של זרעים, שזה דבר המפורש בשו"ע (סי' שנ"ח ס"ט) שהוא אוסר, וכפי שהובא לעיל על ישוב שעשה צורות הפתח להפרידם מהעירוב. ב. יש מקומות שאנשים עוברים בשטחים האלו או בחלקם, ואין בהם יותר מבית סאתים רצוף שלא עוברים בו. ג. יש מקומות שגדלים בהם קוצים, שמגיעים קרוב לגובה מטר, באופן שאדם נורמלי לא יעבור בהם. והוראת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאם אדם שצריך להגיע לצד שכנגדו, יעשה סיבוב ולא יעבור בתוכו, נחשב המקום שאינו משמש לדירה והוא אסור. כדין חצר שהתמלאה מים, אפילו שאפשר לטרוח להוציא את המים, ואין אדם מעונין בהם, ואפילו שהם עתידים להתפנות לאחר זמן, מ"מ מקום כזה נעשה כרמלית ואוסר את כל העירוב, אם יש בו יותר מבית סאתיים. וזה הבעיה הגדולה, שהעירובים הכלליים לא מקפידים עליה, ובשבילנו זה אוסר לטלטל.

עשיית שבילים לבטל דין קרפף בישובים

בשבוע האחרון יצא הבודק של מוקד העירוב, ידח עם נהג שהתנדב למטרת סיוע בבדיקת העירובים, וביקרו בכמה מקומות בששה ישובים בארץ, אחד מהם הוא ישוב מבוקש בציבור החרדי שנוסע לשבתות, ויש לו גדר סביב המושב, והעירוב נמצא יחסית ברמה טובה שאפשר לסמוך עליה, אלא שיש בתוכו שלשה שטחים של יותר מבית סאתיים, שגדלים בהם קוצים ברמה שלא ניתן לעבור בהם. ולכן כדי שציבור האברכים יוכל לסמוך על העירוב, פנינו לרב הישוב, וקיבלנו הסכמה לעשות שבילים בתוך השטח, באופן שיהיה בכל בית סאתיים מקום הראוי להילוך בקלות, [ומן הסתם גם יהיהו אנשים שיעברו בשבילים, כיון שמדובר בשטח לא גדול כ"כ,ובין מבנים שמשתמשים בהם], אך הוא לא לקח על עצמו לעשות את התיקון. ולכן מוקד העירוב משתדל לשלוח אל השטח, אנשים שיעשו את השבילים כעת בזמן הצמיחה החדשה. ולשאת בעצמו בעול ההוצאות הכרוכות בכך, לתועלת משפחות האברכים.

עשיית שבילים להליכה לבטל את הקרפף

מגבית למען הצלת העירוב במקומות רבים

יחד עם זאת אנו מציינים, שלצערינו ההוצאות רבות, ויש לפנינו שני מקומות של מפחות חרדיות שאינם כשרים, ומחמת שהמקום אינו משתתף בעול ההוצאות, איננו יכולים לסייע להם בצורה הנדרשת. בימים אלו אנו עורכים מגבית עבור כלל הפעילויות בנושאים הרבים, בדיקות, תיקונים, יעוץ, לימוד ההלכות, הוצאת גליונות ועוד. וכל מי שנוטל חלק במצוה זו, אשר רבים אינם יודעים כיצד לקיים אותה, זוכה לו ולמאות ואלפי אנשים, שיהיו בשבתות בכל מקום ומקום.

הזדמנות מיוחדת

דרוש תרומה חד פעמית להוצאות של כלי רכב המשמש את מערכת העירובים, לעריכת בדיקת עירובים בכל רחבי הארץ, בשכונות ובישובים, עשיית תיקונים בעירובים קיימים, ולהקמת עירובים חדשים.

העלות השנתית לאחזקת הרכב כ-10,000 ש"ח

מי שליבו חפץ לזכות במצוה זו שיפנה לטל' 054-8483320

וזכות הרבים בשמירה מחילול שבת ח"ו, תעמוד לו

להתברך בבנים תלמידי חכמים כברכת מרן "החפץ חיים"

יצא לאור חוברת חדשה "פתח העירוב", הכוללת ג' נושאים

א. דין דיורים האוסרים במצבים שונים, בתי חולים, בתי מלון, ישיבות ואולמות.
ב. דיני קרפיפות והמסתעף.
ג. דין מחיצות שתי בלא ערב.

חוברת זו נדפסת כעת במהדורה זמנית לצורך הלומדים הרבים
העוסקים כעת בסוגיות אלו. המחיר 10 ש"ח.
כמו כן ניתן להשיג את החוברות שיצאו לאור:
פתח העירוב א' – ציוני הלכות המצויות ע"ס המסכת – 15 ש"ח.
פתח העירוב ב' – סיכום שו"ע ומשנ"ב עם הוספות – 15 ש"ח.
פתח העירוב ג' – קובץ חוברות, מבוא, שכירות, מומר, תחומין ועוד – 15 ש"ח.
מדריך לנופש – יסודות לעשיית עירוב במתחם בית הארחה – 5 ש"ח.
ספר תיקוני עירובין – קובץ גליונות 80-1 עם מפתחות – 55 ש"ח
חוברת תיקוני עירובין קובץ גליונות 125-81 – 10 ש"ח
דרך התחומין א' ב' – חישובי התחום גוש דן, מודיעים עילית, ועוד – 12 ש"ח.
דרך התחומין ג' – חישובי התחום לשכונות ירושלים – 10 ש"ח.
כוללים המעונינים במחירת החוברות אצלם, נא ליצור קשר בטל 0548483320

שיעור בעירובין עם ההלכות המצויות באלעד מוצ"ש פרשת וארא
בביהמ"ד היכל זרח רח' חוני המעגל 34 בשעה 8:45

מדור יסודות הדינים למתחילים

בשביל מה עושים עירוב – איזה איסור באים להתיר עם העירוב?
אחד מל"ט מלאכות שבת – המוציא מרשות לרשות (מסכת שבת פרק ז')
מן התורה יש 2 חלקים באיסור מלאכה זו:
1. אסור **להוציא** מרושת היחיד לרשות הרבים, כגון מהבית לרחוב. וכן אסור **להכניס** מרשות הרבים לרשות היחיד, מהרחוב לבית (שם פ"א מ"א).
2. אסור לטלטל ברשות הרבים עצמה, יותר מד' אמות.
ד' אמות במידות של זמנינו הם 2 מטר לשיעור רח"נ, 2.32 לשיעור חזו"א.
מדרבנן נאמרו שני איסורים אלו גם בכרמלית, מקום שאינו רשות הרבים ואינו רשות היחיד (פרטי המקום שנקרא כרמלית, יבארו בעז"ה במאמר הבא).

קול העירוב - 0799-333-845

מוקד העירוב השכונתי
קו מידע הלכתי ומידע אקטואלי על גבולות העירובים השכונתיים
מוקד העירוב השכונתי בני ברק 054-84-833-20

ניתן לתרום במכשירים של "נדרים פלוס" או "קהילות", ע"י חיפוש - "מוקד העירוב". וכן במערכת בטל' 073-2757-008

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM